ESBJERG

BY- OG
ERHVERVSØKONOMISKE
OVERSIGTER

Nr. 1 . 1941

Hvad Erhvervstællingerne fortæller om Esbjerg

Den første danske Erhvervstælling, omfattende Haandværks- og Industrivirksomheder samt Virksomheder indenfor Handel og Transport, blev foretaget i Aaret 1925. 10 Aar efter — i 1935 — fandt den næste Tælling Sted. De samlede Resultater af disse Tællinger er offentliggjort i to af Det statistiske Departement udarbejdede Tabelværker udsendt i Aarene 1935 og 1939.

Paa Basis af disse Publikationer er det saaledes muligt at faa et Indblik i Erhvervsudviklingen i 10-Aaret 1925—35 saavel for Landet som Helhed som for de enkelte Distrikter og Byer.

Haandværk og Industri.

Med Hensyn til Haandværk- og Industrivirksomheder viser Tallene, at Esbjerg i 1925 havde 599 Virksomheder af denne Art med et samlet Personel paa 3651. I Forhold til de øvrige jydske Provinsbyer var dette Antal meget beskedent, og Aarene indtil 1935 viser da ogsaa en meget stærk Stigning, idet Antallet i 1935 var steget til 870 med et samlet Personel paa 4330. Til Sammenligning med andre Byer tjener nedenstaaende Oversigt:

	Antal Virksomh. i 1935	Stigning i Antal Virksomh. 1925—35
Aarhus	2809	51,4 %
Odense	2323	47,2 %
Aalborg	1385	32,7 %
Horsens	954	17,8 %
Randers	861	9,9 %
Esbjerg	870	45,3 %
Vejle	984	36,5 %

Denne voldsomme Stigning i Antallet af Virksomheder i Esbjerg giver imidlertid **ikke** i sig selv Udtryk for noget reelt, idet **den er** foregaaet sammen med en kraftig Stigning i Esbjergs Befolkning. Medens saaledes Befolkningstallet i Esbjerg i 1925 var ca. 24.100, var det i 1935 vokset til ca. 30.700 (nu: 33.542). En saadan Stigning vil jo automatisk trække en Del Virksomheder af den omtalte Art med sig, navnlig Smaavirksomheder som f. Eks. Barberer, Skomagere og lignende.

At der imidlertid i 1925 har foreligget et udækket Behov for Haandværksvirksomheder, viser nedenstaaende Oversigt, der angiver Forholdet mellem det samlede Antal Indbyggere og Haandværks- og Industrivirksomheder i en Række Byer:

For hver Virksomhed var der i 1925 og 1935 følgende Antal Indbyggere:

	1925	1935
Aarhus	41,0	32,4
Odense	33,8	32,3
Aalborg	41,1	34,7
Horsens	34,8	31,3
Randers	34,3	35,2
Esbjerg	40,1	35,3
Vejle	31,3	24,8

Den voldsomme Stigning i Antallet af Virksomheder har altsaa medført en ret kraftig reel Udvidelse af Haandværks- og Industrivirksomhederne i Esbjerg. Ti-Aaret 1925—35 har saaledes bragt Byen op paa Højde med de øvrige jydske Provinsbyer af samme Størrelse.

Da Stigningen i Antallet af Personel kun har været knap halvt saa kraftig som Stigningen i Antal Virksomheder, tyder det paa, at det hovedsagelig har været Haandværksvirksomhederne og mindre Industrivirksomheder, der har været under Udvikling.

En Specificering bekræfter denne Formodning. Medens Antallet af Virksomheder indenfor Soigneringsindustrien i 1925 var 54, var deres Antal i 1935 126 (Stigning: 133 %). Den kemiske Industri talte i 1925 10 Virksomheder, i 1935 32 (Stigning: 220 %), Lædervareindustrien 64 i 1925, i 1935: 84 (31 %), Beklædningsindustrien 92 i 1925, i 1935: 132 (44 %).

Antallet af Virksomheder indenfor Nærings- og Nydelsesmiddelindustrien var steget med 33 % fra 92 til 122.

Stigningen i Antallet af Personel var i disse Virksomheder henholdsvis ca. 86, 29, 41, 32 og 23 %.

Udviklingen har her, som paa saa mange andre Omraader, været præget af, at Esbjerg er saa ny en By — og af den Udvikling, der stadig finder Sted.

Detailhandel.

Udviklingen indenfor Detailhandelen har i flere Retninger været analog med den, der er foregaaet indenfor Haandværk og Industri. Medens Antallet af Detailhandlervirksomheder i 1925 kun var 551 — et meget ringe Antal i Sammenligning med de øvrige Provinsbyer — fremviste 10-Aaret indtil 1935 en Stigning paa 42,8 %, saaledes at Antallet i 1935 var 787. Nedenstaaende viser Forholdet i enkelte andre Provinsbyer:

	Antal Detailvirksomh. i 1935	Stign. i Antal Detalvirksomheder 1925—35
Aarhus	2623	44,2 %
Odense	1980	47,2 %
Aalborg	1347	15,5 %
Horsens	950	20,4 %
Randers	848	13,7 %
Esbjerg	787	42,8 %
Vejle	876	27,7 %

Sammenligner man med Befolkningstallet i 1925 og 1935, vil man se, at der ogsaa her er foregaaet en reel Udvidelse. Medens der saaledes i 1925 var en Detailhandlervirksomhed for hver 44. Indbygger, var der i 1935 en for hver 39.

En Sammenligning med andre Byer viser, at der i 1925 har været en følelig Mangel af denne Art Virksomheder, og at der selv i 1935 synes at have været Plads for enkelte flere.

For hver Virksomhed var der i 1925 og 1935 følgende Antal Indbyggere:

	1925	1935
Aarhus	41,9	34,7
Odense	39,7	38,4
Aalborg	36,7	35,7
Horsens	35,6	31,5
Randers	36,1	35,7
Esbjerg	43,7	39,0
Vejle	32,8	27,9

Nedenstaaende Tal giver et Indtryk af, hvor Udviklingen navnlig har fundet Sted:

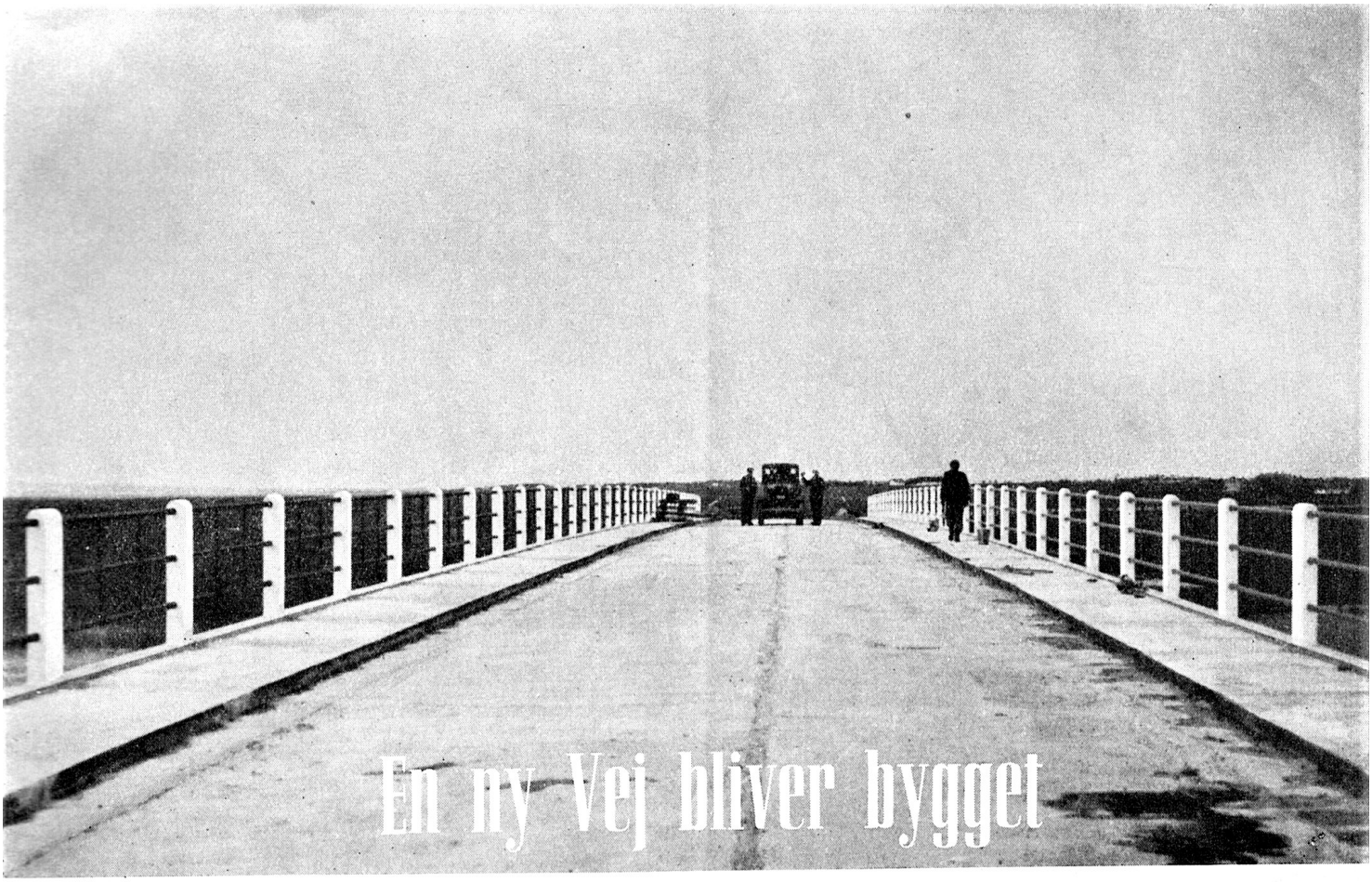
	Antal Virks. 1935	Stign. i Antal Virks. 1925—35	Antal Pers. 1935	Gns. Ant. Personer pr. Virks. 1925	1935
Handel med Nærings- og Nydelsesmidler	509	58,1 %	1037	1,8	2,0
do. med Beklædningsgenstande .	100	25,8 %	358	2,8	3,6
Anden Detailhandel	178	26,2 %	373	2,3	2,1

En gros-Handel.

Som Følge af sin udmærkede Havn har Esbjerg formaaet at tiltrække de store En gros-Handelsvirksomheder i meget vid Udstrækning. Medens saaledes Antallet af „rene" En gros Handelsvirksomheder i Esbjerg i 1925 udgjorde ialt 100, var dette Tal i 1935 steget til 140, altsaa en Stigning paa 40 %.

Efterstaaende viser Antallet af En gros

(Fortsættes Side 13)

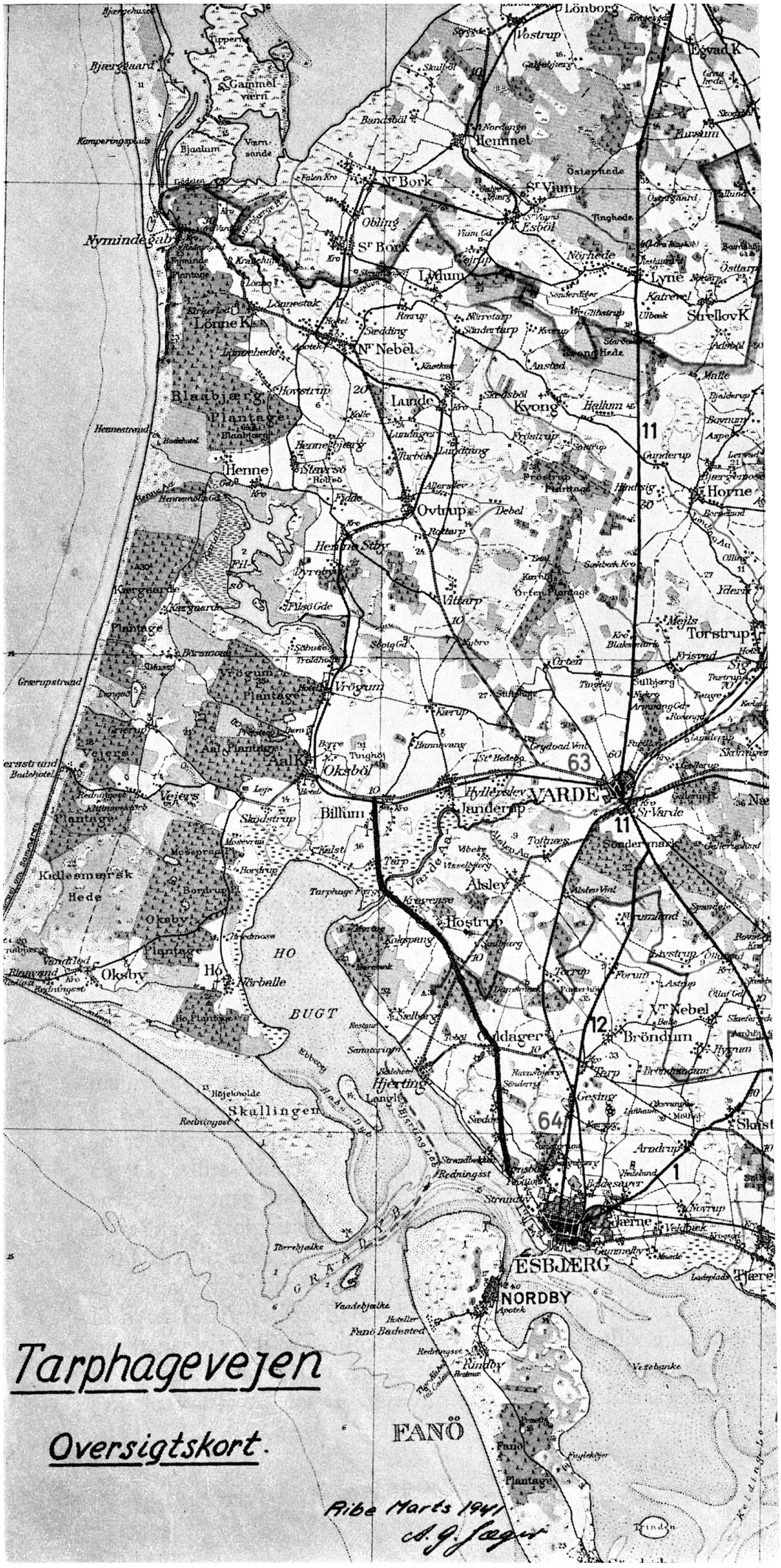

En ny Vej bliver bygget

Efter godt 2 Aars Byggetid kan Tarphagevejen til Sommer aabnes for Trafikken, og der er derved ved Samarbejde mellem Esbjerg Byraad og de interesserede Oplandskommuner skabt en Vejforbindelse af stor Betydning. En Vejforbindelse, der i meget høj Grad har udvidet Esbjerg Erhvervslivs naturlige Virkeomraade.

For den lokale Færdsel —
og for gennemgaaende Trafik.

Vejens Linieføring er vist paa Kortet, og selve Vejen er udbygget paa en Strækning af ca. 16,6 km. Fra Feriebyen ved den udbyggede Vej Esbjerg—Hjerting føres Vejen mod Nord over Guldager By, Kokspang, Tarphagebroen op til Billum Stationsby, hvor Vejen udmunder i Amtsvejen fra Varde til Oksbøl. Ved Projekteringen af Vejen har man ved Overvejelserne af, hvor Vejen skulde lægges, været nødt til at tage vidtgaaende Hensyn til flere Faktorer, idet Vejens Karakter som en gennemgaaende Hovedvej med senere Forlængelse mod Nord til Hvide Sande m. v. skulde tilpasses den lokale Trafiks Krav og derfor føres gennem de bestaaende Bebyggelser. Ser man paa Kortet, eller kører man paa den Strækning, der allerede er aabnet for Trafikken, ser man, at det er lykkedes Stadsingeniør Nonboe, Esbjerg, og Amtsvejinspektør Kærn, Ribe, der har projekteret Vejen, at kombinere disse to modstridende Interesser saaledes, at der er skabt en virkelig moderne Vej. En Vej, der gennem sin afrundede Længdeprofil med passende lige Strækninger og bløde Kurver opfylder de Krav, hurtiggaaende Trafik stiller, og en Vej, der samtidig er ført gennem Byerne og derved har overflødiggjort bestaaende gamle Kommuneveje, og som tilfredsstiller de lokale Krav om, at Vejen kan faa Betydning for den lokale Færdsel. Af Hensyn til den gennemgaaende Trafiks Passage gennem Byerne er der udlagt store Arealer til Oversigtshjørner. Disse Arealer beplantes

Vejføringen af Tarphagevejen fra Sædding, 3 km nord for Esbjerg, over Guldager, Hostrup og Varde Aa til Billum, hvor Vejen faar Tilslutning til Vejnettet mod Vest og Nord.

med lav Bevoksning paa hensigtsmæssig Maade.

Danmarks største Indlandsbro.

Vejen er 10 m bred, heraf er 6 m Kørebane, der asfalteres, medens de resterende 4 m henligger som Rabatter, der evt. senere kan udbygges som Cyklestier. Trods de vanskelige Forhold med at skaffe Materialer vil hele Kørebanen dog blive asfalteret i Sommer, idet det udførende Firma, A/S Dansk Dammann, Esbjerg, har indkøbt de fornødne Materialer til Arbejdets Udførelse.

Udførelsen af Vejarbejdet har rent teknisk været meget interessant, og navnlig har de store Arbejder ved Overgangen over Varde Aadalen været af stor Interesse. Det mest iøjnefaldende Arbejde er naturligvis den 100 m lange Tarphagebro over Varde Aa. Broen, der er projekteret af Dr. techn. Chr. Ostenfeld, København, og udført af Firmaet H. Hoffmann & Sønner, København, er et meget interessant Bygværk, der med sine 3 Spand 30+40+30 m er den største Indlandsbro i Landet.

Broen er udført som en Jernbetonbro med Piller, der er beklædt med Granit. Som Armeringsjern er anvendt Rundjern i Dimensioner helt op til 52 mm. Disse svære Rundjern er svejset sammen til 100 m lange Stænger, og selve Jernet er Specialstaal, der kan udsættes for en stor Paavirkning. Ved de 2 Landpiller er Dæmningerne udvidet, og der er udført 2 Parkeringspladser til Brug for Turister, der ønsker at gøre Ophold ved Broen.

Brostedet ligger tæt ved det gamle Færgested ved Tarphage, hvor Aadalen er ca. 1½ km bred. Den store Forskel mellem Ebbe og Flod, som vi møder paa denne Del af Vestkysten, gør, at Varde Aa, der normalt er 70—80 m bred, ved stærk Højvande kan opstemmes saa stærkt, at Aadalen oversvømmes i hele sin Bredde, altsaa 1½ km. Under saadanne Forhold kan Forskellen mellem Ebbe og Flod stige til 5½ m, hvilket er temmelig usædvanligt efter danske Forhold. Disse Natur-Forhold har stillet deres Krav baade ved Bygningen af Broen og ved Opførelsen af de Dæmninger, der fortsætter Broen over den resterende Del af Varde Aadal. Det har været nødvendigt at sikre Dæmningens Skraaninger med en Græstørvsbeklædning og at anvende et meget fladt Skraaningsanlæg, 1 : 8. Af Hensyn til Kørebanen er den bløde Marskbund bortgravet i 1 m's Dybde og atter fyldt op med Sand, saaledes at Kørebanen ligger paa god Fyld.

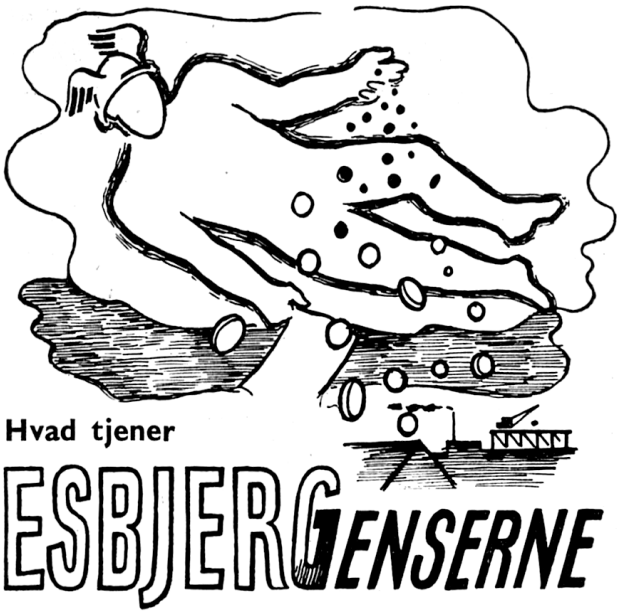
100 Mand har været beskæftiget i 2 Aar.

I den Tid, Arbejdet med Vejen og Broen har staaet paa, har det været af meget stor Betydning beskæftigelsesmæssigt som et Led i de samlede Bestræbelser for at skaffe Arbejde til de langvarigt Arbejdsløse. Arbejdet er udført med Tilskud fra Statskassen — et Tilskud paa 100 % af den udbetalte Arbejdsløn i Overensstemmelse med Loven af 13. April 1938 om Beskæftigelse af langvarigt Arbejdsløse.

Et Indtryk af Arbejdets Omfang giver de udbetalte Arbejdslønninger. Indtil i Dag er der ialt udbetalt ca. 695.000 Kr. i ren Arbejdsløn, og disse Penge er for langt den overvejende Dels Vedkommende blevet udbetalt til Arbejdere fra Esbjerg By. Paa denne Maade er Størstedelen af Beløbet kommet Byens Handlende og Haandværkere til Gode og har alene herigennem tilført Byens økonomiske Liv en ikke uvæsentlig Støtte. Ogsaa Antallet af udførte Arbejdstimer giver et Indtryk af Arbejdets Omfang. Skønt Arbejdet endnu ikke er fuldt færdigt, har det samlede Antal Arbejdstimer indtil nu været ca. 390.000.

I Overensstemmelse med den Lov, hvor-

(Fortsættes Side 13)

Hvad tjener

ESBJERGENSERNE

Oversigt over Indkomstfordelingens Udvikling i Aarene 1937—1939.

I Aarene 1937 til 1939 har baade Indkomsterne og Antallet af Skatteydere i Esbjerg Købstad været stigende. Antallet af Personer, der var optaget paa Hovedligningen til den kommunale Beskatning, var saaledes i Aarene:

1937	14.395
1938	14.783
1939	14.860

Antallet af Skatteydere er altsaa i Løbet af disse tre Aar steget ca. 3,5 %. I Procent af hele Esbjerg-Befolkningen udgjorde Skatteyderne i de tre Aar henholdsvis 45,5 %, 45,8 % og 45,9 %.

★

Den samlede ansatte Indkomst er i den samme Periode steget fra 31,05 til 35,45 Millioner Kr. eller ca. 14,2 %. Denne Stigning er sket nogenlunde konstant fra Aar til Aar i Modsætning til Stigningen i Antallet af Skatteydere, der hovedsagelig er faldet i Perioden 1937 til 1938. Det fremgaar blandt andet af den Stigning, der er sket i Gennemsnitsindkomsten i de tre Aar, hvor Tallene har været:

Skatteaar	Antal Skatteydere	Samlet ansat Indkomst	Gennemsnitsindkomst pr. Skatteyd.
1938—39 (Aaret 1937)	14.395	31.051.183	2.157
1939—40 (Aaret 1938)	14.783	33.346.828	2.255
1940—41 (Aaret 1939)	14.860	35.446.038	2.385

Gennemsnitsindtægten, som er et Udtryk for Indkomstniveauet, er saaledes fra 1937 til 1938 steget med 4,5 %, medens den i det følgende Aar, fra 1938 til 1939, steg noget stærkere, saaledes at Aaret 1939 kommer til at ligge ca. 10,6 % over 1937.

Indenfor det samme Tidsrum er Gennemsnitsindtægten steget i alle de større Provinsbyer, men i meget forskellig Grad, saaledes som det fremgaar af nedenstaaende Tal:

	1937	1938	1939	Stigning 1937-39
Aarhus	2.487	2.541	2.650	6,6 %
Odense	2.529	2.567	2.730	8,0 %
Aalborg	2.121	2.268	2.397	14,5 %
Horsens	1.951	2.027	2.197	12,6 %
Randers	2.119	2.185	2.328	9,8 %
Esbjerg	2.157	2.255	2.385	10,6 %
Vejle	2.130	2.183	2.337	9,7 %
Gennemsnit (eksklusive Esbjerg)				10,2 %

Som det vil ses, har Aalborg haft den største Stigning med 14,5 %, Aarhus den mindste med 6,6 %. Den gennemsnitlige Stigning for Byerne (med Undtagelse af Esbjerg) har været ca. 10,2 %, saaledes at Stigningen for Esbjergs Vedkommende har været noget større end Gennemsnittet.

I den samme Periode er Pristallet steget med 2,8 %, og den større Forøgelse i Gennemsnitsindtægten betyder derfor ikke alene en Forøgelse af det nominelle Beløb, som Byerne har haft til Raadighed. Der foreligger en reel Forøgelse af Købekraften, der maa ses som en naturlig Følge af den stigende Beskæftigelse, der fandt Sted i disse Aar.

★

Der kan næppe være Tvivl om, at denne Hævning af Indkomstniveauet maa ses som et gunstigt

Indkomst-grupper	Antal Skatteydere			Ansat Indkomst Kr.			Skattepligtig Indkomst Kr.			Kommuneskat incl. Kirkeskat Kr.		
Kr.	1938—39	1939—40	1940—41	1938—39	1939—40	1940—41	1938—39	1939—40	1940—41	1938—39	1939—40	1940—41
indtil 699	2895	2840	2631	1018601	718002	658523	92520	84970	74770	12458,10	10685,60	10934,60
700—1999	5289	5278	5042	6625698	6582338	6356787	1325880	1304710	1275580	171077,20	154029,10	178663,50
2000 —2999	3053	2948	3092	7569224	7330244	7715003	3150760	3152070	3336210	405964,00	371799,00	467223,90
3000—4999	2351	2722	3026	8610280	10044335	11173547	5709665	6784360	7614330	735628,00	799560,00	1064981,00
5000—6999	443	582	601	2527767	3330422	3457288	2544140	3342560	3512580	327868,40	394656,90	491336,10
7000—9999	191	211	233	1581747	1720418	1889267	1970800	2133260	2332090	235544,20	251251,20	326293,30
10000—14999	102	108	119	1241655	1296713	1430405	1746318	1826054	2011048	224768,60	215350,90	280950,60
15000—19999	22	39	59	377330	658464	1043870	559991	974734	1548545	72239,00	114848,60	216796,20
20000—29999	32	33	38	790341	794540	901665	1170881	1178689	1340863	151043,60	139167,60	187528,30
30000—49999	13	18	14	477784	652904	502654	711049	972608	747634	91725,40	114767,80	104668,90
50000—99999	4	4	5	230756	218448	317029	345008	325048	474418	44506,00	38355,60	66418,40
Tilsammen	14395	14783	14860	31051183	33346828	35446038	19327012	22079063	24268068	2490852,50	2604472,30	3395794,80

Tegn; men i sig selv udtrykker en saadan Gennemsnitsberegning egentlig ikke noget om Borgernes almindelige Velstand. I den Forbindelse er det jo af væsentlig Betydning, hvorledes Forøgelsen er sket. Er det sket ved, at Esbjerg har faaet et Par Skatteydere med Millionindtægter, og er de lavere Indkomster forblevet paa samme Niveau eller maaske endog sunket? Eller er det foregaaet ved en almindelig Forøgelse af Befolkningens Købekraft, saaledes at de større Indkomster har holdt sig nogenlunde konstante, medens de lavere er hævet til et mere købekraftigt Niveau?

Dette Spørgsmaal er forholdsvis let at besvare ud fra Skattestatistiken. Medens saaledes Antallet af Skatteydere med Indkomster under 2000 Kr. i 1937 udgjorde 56,85 % af det samlede Antal, var dette Tal i 1938 sunket til 54,92 % og i 1939 til 51,64 %. Denne Forskydning op over 2000 Kr.s Grænsen er ikke blot relativ, men har været saa kraftig, at det absolutte Tal for Skatteyderne under 2000 Kr. er sunket gennem den betragtede Periode til Trods for Tilvæksten i Antallet af Skatteydere.

Imidlertid er det ikke blot saadan, at Indtægterne har „hobet sig sammen" mellem 2000 Kr. og 3000 Kr. Det fremgaar nemlig af Materialet, at den Procentdel af Skatteyderne, der har en Indkomst mellem disse to Grænser — altsaa imellem 2000 Kr. og 3000 Kr. —nærmest har været konstant i de 3 Aar, saaledes at det er i Antallet af Skatteydere mellem 3000 Kr. og 5000 Kr., der er sket den Forøgelse, der modsvarer Nedgangen for de helt lave Indtægter. Medens saaledes kun 16,33 % af det samlede Antal Skatteydere i 1937 havde mellem 3000 Kr. og 5000 Kr., var dette Tal i 1938 steget til 18,41 % og i 1939 til 20,36 %. Hertil kommer endvidere, at Antallet mellem 5000 Kr. og 7000 Kr. i 1937 udgjorde 3,08 % mod 4,04 % i 1939.

Sammenholdes dette med, at det procentvise Antal af Skatteydere med Indtægter over 7000 Kr. har været saa godt som uforandret i det behandlede Tidsrum, vil det ses, at der i Esbjerg gennem disse Aar er foregaaet en Indkomstudjævning. Det procentvise Antal Skatteydere med Indtægter under 2000 Kr. er sunket, Andelen mellem 2000 Kr. og 3000 Kr. er konstant, hvilket ligeledes gælder for Antallet af Indkomster over 7000 Kr., hvorimod Gruppen mellem 3000 Kr. og 7000 Kr. er blevet forholdsvis større.

★

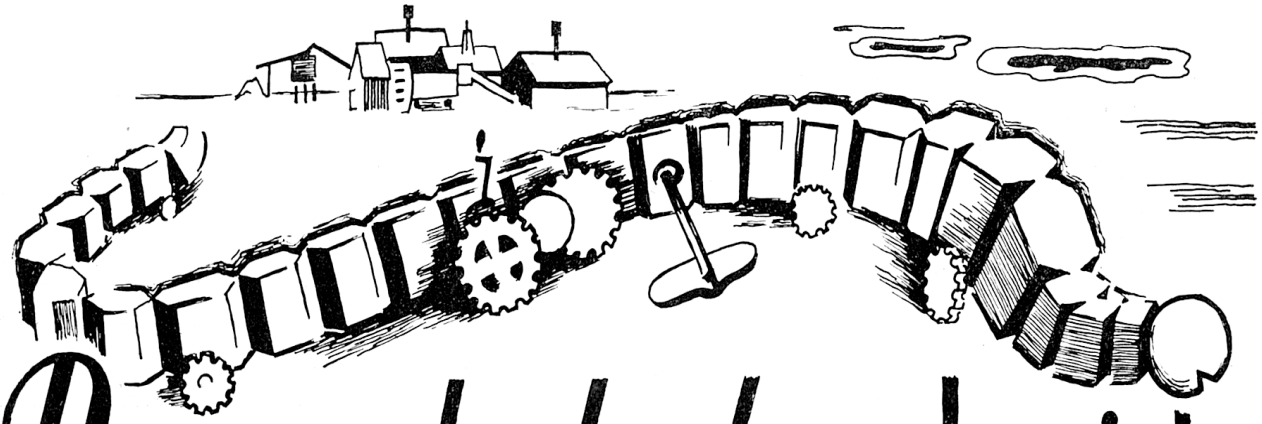
Foretager vi en Opgørelse af de Indtægtsbeløb, som falder paa de forskellige Indkomstklasser, altsaa fra 2000 Kr. til 3000 Kr., fra 3000 Kr. til 5000 Kr. o. s. v., faar vi yderligere Billedet uddybet. Vi ser, at de lavere Indtægter er blevet forøget i ret udstrakt Grad. I 1937 faldt saaledes ca. 24,6 % af den samlede Indkomst paa Indtægtsklassen under 2000 Kr. I 1939 var det samme Tal 19,9 %. Sætter vi Grænsen til 3000 Kr., ser vi, at 48,9 % af den samlede Indkomst i 1937 faldt paa Indkomstklasserne under denne Grænse. I 1939 var Procenten kun 41,7 %. Samtidig er Gennemsnitsindkomsten for disse Indkomstklasser paa under 3000 Kr. steget, nemlig fra 1937 til 1939 fra Kr. 1355 til Kr. 1370. Det vil altsaa sige, at der ikke indenfor disse Grupper er foregaaet en Bevægelse nedad, som har paavirket Resultatet.

Som tidligere nævnt er Gennemsnitsindkomsten for Gruppen mellem 3000 Kr. og 7000 Kr. steget, nærmere betegnet fra 3988 Kr. i 1937 til 4035 Kr. i 1939. Da disse Indtægters Antal udgør en større Andel af de samlede Indtægter i 1939 end i 1937, er det klart, at den Procentdel af den samlede Indkomst, de raader over, ogsaa er vokset. Denne Procentdel var i 1937 kun 36 %, men i 1939 41,5 %. Da Ligningsskalaen har været uforandret i de 3 Aar, kan man vente, at denne Indkomstudjævning har givet sig Udtryk i den procentvise Andel af Skatteudskrivningen, der falder paa de forskellige Indkomstklasser. Dette viser sig da ogsaa at være Tilfældet, idet Esbjerg Kommune i 1937 udskrev 23,7 % af Skatten i Indkomstklasserne under 3000 Kr., mens disse Grupper i 1939 kun „bar" 19,3 % af det samlede udskrevne Beløb.

I Modsætning hertil faldt 31,4 % af den samlede Skat i 1939 paa Klasserne mellem 3000 Kr. og 5000 Kr. mod kun 29,5 % i 1937.

★

I sidste Maaned er der netop afsluttet en ny Ligning — for Aaret 1940. Denne Ligning viser et Resultat, der temmeligt stærkt afviger fra de Tal, der er anført i det foregaaende, idet Byens Skatteydere i det Aar, der er gaaet, har haft en Indtægtsforøgelse paa ca. 8 Millioner Kr., hvoraf en Del skyldes stærke Udsving paa enkelte meget store Indtægter, medens Hovedmassen maa antages at bevirke en ret jævn Forskydning opad i samtlige Indtægtsgrupper. Resultatet af denne Ligning vil blive gjort til Genstand for Omtale i en følgende Artikel.

Danmarks første mekaniske REGNORM

I Løbet af de sidste Aar er Dagrenovationsproblemet blevet aktuelt. Med Oplysningen, og det deraf stadig stigende Krav om Hygiejne, har man efterhaanden faaet Øjnene op for det utidssvarende i de uæstetiske Lossepladser. Lossepladserne har *dels* optaget store Arealer paa en uøkonomisk og uhygiejnisk Maade — og *desuden* har de været Udklækningssted og Sommerbolig for Rotterne. Og i Kampen mod Rotterne har man hidtil brugt alle de Midler, der kunde fremskaffes. Man har blot ikke afskaffet Roden til Rotteplagen, nemlig Lossepladserne.

Nogle Steder har man erstattet Lossepladserne med Forbrændingsanstalter, men med den Indstilling, som Samfundet har maattet tage i de senere Aar, er det naturligt, at man har forsøgt at finde en Udnyttelse af Affaldet, der er mere økonomisk end Forbrænding. Det er som et Resultat af disse Overvejelser, at Esbjerg By, som den første By i Danmark, er gaaet ind for en Behandling af Dagrenovation paa et særligt Anlæg, et Dano-Anlæg, hvor Affaldet forarbejdes til Gødning.

Dagrenovationen i Esbjerg udgør ca. 10.000 Tons Spild om Aaret. Det er ligesaa meget som den Mængde, der vilde medgaa til at fylde 1000 Jernbanevogne eller 7000 almindelige Renovationsvogne. Dette Affald vil blive behandlet paa Dano-Anlægget, hvor det kommer til at gennemgaa forskellige Processer.

Først i en Aflæsningsgrube og derefter i en Udligningssilo, en mægtig, roterende Tønde, der vejer ca. 50 Tons og kan tage 20 Tons Skrald. I denne Silo blandes Skraldet ved en stadig roterende Bevægelse, og i den bageste Ende af Siloen foregaar en Frasortering af grovere Bestanddele, saaledes at det kun er de Dele, der egner sig til Gødning, der videreføres. De finere forarbejdede Bestanddele videreføres pr. Transportbaand, der fører frem til en Magnet-Separator, der frasorterer alle de Jerndele, der findes i Affaldet. Affaldet ender nu i Egsetoren, hvor det blandes til en ensartet Masse. Det granuleres — det vil sige laves til smaa grynformede Dannelser —, og efter endnu et Par Processer transporteres det til Aflæsningsstedet, hvorfra det

væltes ned i Vogne som det færdige Produkt: Gødning — en brunlig Substans, der nærmest ligner Muld.

Denne Gødning har en temmelig stor Værdi. Man regner med, at en Ton formalet Skrald svarer til et normalt Læs Hestegødning. Og den kan leveres for ca. 5,00 Kr. pr. Ton, medens et Læs Hestegødning vel koster en Snes Kroner. Der fremkommer saaledes et særdeles anvendeligt Produkt i Stedet for de tidligere saa besværlige Affaldsprodukter. Gødningen kan gøres endnu virksommere, dersom man lader Latrin eller Kloakslam indgaa i Behandlingen. Latrinen eller Slammet gennemgaar saa en særlig biologisk Proces, før det opsuges af Gødningen, og danner en Kompositions-Gødning af stor Værdi.

Anlæget, der fungerer som en Slags „mekanisk Regnorm", er i Stand til at forsyne Byens Gartnere og Haveejere med al den Gødning, de skal bruge. Anlæget i Esbjerg er det første af sin Art her i Landet, bortset fra et Forsøgsanlæg, som det leverende Firma selv har i Buddinge. I England derimod findes adskillige tilsvarende Anlæg, allesammen fremstillet af det danske Firma „Dano", der ogsaa har leveret Anlæget i Esbjerg. Nogle af disse Anlæg er af meget store Dimensioner, et af de sidste, der er blevet bygget, kan formale 350 Tons Dagrenovation om Dagen.

Esbjerg Kommunes Dano-Anlæg i Udkanten af Vognsbøl Park.

Erhvervstællingerne - (Fortsat fra Side 4)

Virksomheder i en Række jydske Byer i 1935:

	Antal Virks.	Antal Indbyggere pr. Virks.
Aarhus	348	261
Odense	270	282
Aalborg	159	303
Horsens	86	348
Randers	69	439
Esbjerg	140	219
Vejle	63	387

Esbjerg har saaledes i Forhold til sit Indbyggertal de fleste En gros Handelsvirksomheder. Størrelsen af disse Virksomheder maales sikkert bedst ved deres Omsætning, der belyses nedenfor:

	Samlet Omsætning 1935 1000 Kr.	Gennemsnitsomsætn. i 1935 1000 Kr.
Aarhus	214535	616,5
Odense	187344	693,9
Aalborg	124711	784,3
Horsens	48191	560,4
Randers	63595	929,7
Esbjerg	163463	1167,6
Vejle	46871	744,0

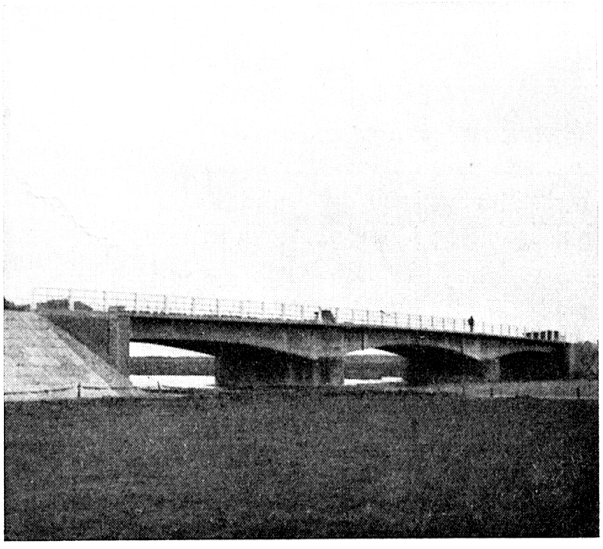
Det vil saaledes ses, at det ikke er smaa og ubetydelige Virksomheder, der har faaet deres Plads i Esbjerg, idet Gennemsnitsomsætningen er større end i nogen af de øvrige jydske Provinsbyer, nemlig ca. 1,17 Mill. Kr.

Nedenstaaende Specificering viser, hvilke Virksomheder der er de vigtigste, og Udviklingen i Aarene 1925 til 1935:

	Antal Virks. 1925	Antal Virks. 1935	Gns.-Omsætn. i 1935 1000 Kr.
Handel med:			
animalske Landbrugsprodukter	13	17	6145
Fisk, Vildt, Fjerkræ	37	51	228
Frø, Korn, Foderst. og Gødn.	2	6	3057
Kolonialvarer o. lign.	17	20	617
Maskiner, Jern, Isenkram	6	7	478
Kul, Koks, Brændsel, Olie og Benzin	6	11	734

En ny Vej - (Fortsat fra Side 7)

efter Arbejdet er udført, har Arbejdsugen været paa 36 Timer, saaledes at der ialt har været ca. 100 Mand beskæftiget i ca. 650 Dage eller godt 2 Aar. Da man i Frostperioder har været nødt til næsten helt at indstille Arbejdet, har Arbejdsstyrken været af meget forskellig Størrelse. Somme Tider har der været beskæftiget en anselig Styrke; i Juli Maaned 1939 250 Mand og i Juli Maaned 1940 ca. 230 Mand. Arbejdet har saaledes været af stor beskæftigelsesmæssig Betydning. Men hertil kommer den varige Værdi, den udførte Vej vil faa for Esbjerg By og Oplandskommunerne saavel som for Landet som Helhed. Naar Vejen til Sommer aabnes, vil den forkorte Vejlængden fra hele det store Omraade Nord for Varde Aa til Esbjerg Havn med ca. 10—12 km og derigennem faa Betydning trafikalt og erhvervsmæssigt. Hertil kommer, at Vejen skaber en direkte Forbindelse til Esbjerg Kommunes store Plantager ved Vestkysten omkring Marbæk og Myrtue og videre til hele Eventyrets Land fra Skallingen over Vejrs- og Henne Strand til Blaabjerg og Nymindegab. Baade for Landets Turister og for Esbjerg Bys Befolkning betyder Vejens Anlæg derfor en meget stor Fordel.

Hvad med Tovværket?

Som saa mange andre Industrier mistede ogsaa Tovværksindustrien sin Tilførsel af Raavarer, da der blev lukket for Danmarks Forbindelse med oversøiske Lande.

Esbjerg Tovværksfabrik, der er en af Landets største Producenter af Høstbindegarn og Fiskeritovværk, kom til at mærke disse Vanskeligheder ligesom de øvrige Tovværksfabriker. Hidtil har meget store Lagre bevirket, at Fabriken har kunnet forsyne sine Kunder som hidtil og opretholdt Beskæftigelsen for sin store Arbejderstab. Men i den sidste Tid er det begyndt at knibe. Nu tyder det paa, at det vil blive vanskeligt at forsyne vore to Hovederhverv, Landbruget og Fiskeriet, med det nødvendige Tovværk.

Men kan man ikke faa Raavarer udefra, maa man forsøge at skaffe sig dem indenfor Landets Grænser. Og det har ikke mindst Tovværksfabriken gjort en Indsats for. Der arbejdes med Hør, der fremstilles Papirreb og Papirhøstbindegarn, og i Aar paabegynder Fabriken selv en Dyrkning og Forarbejdning af Raavarer. Ca. 120 Td. Land vil blive udlagt med Hamp, og Fabriken har anskaffet et stort Anlæg med Fiberudvindingsmaskiner til Behandling af Hampen. Paa denne Maade opretholder Virksomheden Beskæftigelsen for sine Arbejdere og muliggør en Fortsættelse af Forsyningen af de livsvigtige Varer.

Held og Lykke med Foretagendet.

★

Pengene er brugt.

Statens Love om Tilskud til Bygningsreparationer og Vedligeholdelse var et vigtigt Fremstød i Arbejdet paa at skabe Beskæftigelse for Landets mange Bygningshaandværkere. Men alt for mange Steder er Lovene ikke blevet udnyttet i sin fulde Udstrækning.

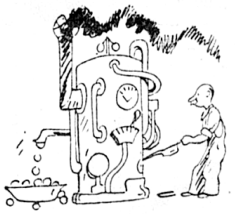
Det er de imidlertid i Esbjerg, og det skyldes sikkert ikke mindst, at man fra Erhvervsraadets Side har gjort et stort Propaganda-Arbejde for Lovenes Udnyttelse. Ialt var der ca. ½ Million Kr, til Raadighed for Esbjerg Bys Borgere som Tilskud til Reparationsarbejder. Disse Penge blev hurtigt brugt, og der indkom derudover Andragender om Tilskud til et Beløb af ca. 300.000 Kr., og disse Beløb er nu ogsaa opbrugt. Det vil altsaa sige, at Lovene for Esbjerg Bys Vedkommende har betydet, at der indtil nu er sat Arbejder i Gang for ca. 2,7 Million Kroner.

★

„Ærbødigst" digter

I „Berlingske Tidende"s Aftenudgave digter „Ærbødigst" med Tegning af Chr. Hoff om Esbjergs nye Dagrenovationsanlæg:

Mine Damer og Herrer! Vi ser
paany,
at *Esbjerg* er en Foregangsby.
Den første i Landet turde det være,
der fremstiller kunstige Hestepærer.
Man har hidtil troet, at det var
bedst,
at den Slags Ting gik gennem
en Hest,
men selv om der nu er kommet
lidt flere,
er det altfor lidt, de kan producere.
Det nye Anlæg, der er blevet
etableret,
er meget praktisk, men lidt kompliceret.
Det har kostet op mod en halv
Million,
og det er Esbjerg Dagrenovation,
der stoppes ind i et Maskineri.
Den ene Ende puttes det i.
Saa la'r man Maskinen gaa til Ro.
Den fordøjer Spildet en Time
eller to.
Naar man aabner for en Hane,
begynder det at rende
ud af Maskinens anden Ende.

Og det skal være omtrent li'saa
nærende
og frugtbargørende som Hestepærerne.
Man har ogsaa brugt det som
Te-Surrogat
med et ganske fortræffeligt
Resultat,
og de siger i Esbjerg, at skal
det knibe,
saa kan det ogsaa ryges i Pibe.